

Pelle Vallin lanthandlare i Össby Västergård och Gårdebyhus

Vi ska berätta om den siste lanthandlaren, Pelle Vallin, men dessförinnan ska vi beskriva lite om handelns tidigare historia.

I slutet på första världskriget, 1918-1919, inreddes en lanthandel i en av Össbys fyra gårdar, Västergården. Enligt sakkunskap anses den vara från 1500-talet och Östergötlands och därmed Gårdebys äldsta träbyggnad. Dess norra del är tillbyggd 1610 och i denna del bedrevs lanthandel. En dörr hade öppnats på gaveln i den delen och man kom direkt in i affären. I södra delen av huset var det skomakeri. Grosshandlare Svensson i Skärkind, med omfattande affärer både vad gäller lanthandel och lantbruksprodukter, öppnade således filial här i Össby Västergård.

Efter en tid överlät han emellertid Gårdebyfilialen till Valetin Pettersson, kallad Valle i Länshult, måg hos Johan Källman, som då var ägare till Össby. Redan 1924 var dock affären i nya händer, en kort tid var handlare Billström ägare, men 1926 eller -27 blev den åter filial till en Skärkindshandlande, Henning Dahlberg, med Gerhard Carlsson som föreståndare. Den sistnämnde avlöstes av Jenny Karsten fram till 1929, då Per Vallin blev handelsföreståndare.

Pelle Vallin var född i Boxholm 1900. Hans far som var järnvägsanställd omkom genom olyckshändelse under växling, när Pelle var 7 år. Modern flyttade då till Linköping med sina 4 barn. Pelle gick genom folkskolan i Linköping och blev därefter anställd som springpojke i Rimforsa. Sedan vet vi inte så mycket mer om honom än att han någon gång på 20-talet öppnade egen affär i Hannäs. Den avvecklades 1929 för då fick Pelle tjänst hos Dahlberg i Skärkind som biträde och strax därefter fick han ta hand om "gamla handeln", som filialen i Gårdeby kallades. I Össby Västergård hade Pelle Vallin också sin bostad innanför affären. Han fick lov att ha en del av lagret i bostad, för alla varor gick inte att lagra ute i boden, vars väggar bestod av glesa bräder.

Gårdebyhus var tidigare använt som ålderdomshem, skola, kommunalhus, och post men i slutet av 1930-talet flyttade lanthandeln med Pelle Vallin som föreståndare dit, från Össby Västergård. Han hade också sin bostad där på övervåningen. "Per Vallin, speceri & diverseaffär" blev det någon gång vid 40-talets slut, då han blev lanthandelns ägare. Där fanns allt som ska finnas i en lanthandel och affären var väl besökt av Gårdebyborna, till helgerna kunde där ofta vara fullt med folk i butiken. Mycket av varorna förvarades i källaren och Pelle fick ofta springa dit ner och hämta upp, ofta många gånger för varje kund. Det hände också att kunderna fick förtroendet att själva gå ner och ta upp vad de behövde. I den gamla affären Västergården kunde man tanka bensin, för det fanns en pump utanför, men i Gårdebyhus blev det ingen bensinpump. Men annars fanns allt som behövs i ett hushåll. Karameller förstås, i strut, som han rullade till barnen som ofta tittade in på väg från skolan, ja kanske ibland till och med på rasterna, kaffe, som maldes, tyger som mättes upp, fläsk att väga upp. Han plockade fram och provade ut stövlar. I många hem i Gårdeby finns kaffe- och matserviser inköpta i diverseaffären. Kassaapparat skaffade han tidigt men frys kom till på senare år.

Pelle Vallin var enligt samtliga omdömen, en vänlig och känslig människa, mycket förtjust i barn. Han hade omtanke om alla, ofta gick han för att se om gamla och sjuka. Till jul gick han runt och överlämnade blommor till kunderna och julkaffe bjöds på i affären dagarna före jul. När Magda Svensson i Össby efter en tids stillasittande, med brutet ben, försiktigt och långsamt vandrade till affären, skyndade Pelle att rulla ut en röd matta, för henne. Pelle, var sångare, han sjöng operett tillsammans med ett par vänner. I affären sjöng och trallade han till kundernas glädje. Han var också en bra och uppskattad auktionsförrättare. Han deltog i festerna som sjukkassan ordnade vid dansbanan i Skyllinge hage.

Det var ju vanligt att man på den tiden handlade på bok. Det betydde ju att handlaren fick ligga ute med pengarna en månad eller mer. Ibland var det kanske problem med inkasserandet. Det fanns konkurrens i

och med att handlarna i socknarna omkring gärna for ut med varor till kunderna i Gårdeby. Pelle fick även han börja köra ut varor. Samtidigt köpte han upp ägg och smör. Så länge Elvira Hansson i Torlund drev sitt mejeri, det var till 1934, tog hon hand om Pelles ägg när hon skulle "torga" på lördagarna. Det brukade röra sig om 50-100 tjug per vecka. För det fick hon av Pelle 5 öre tjoget.

Pelle Vallins affär fungerade som postkontor, man kunde hämta sin post där i fack, som fanns i entrén till affären. Dahlberg i Skärkind kom dit med posten och fördelade den i facken. Ända in på 60-talet hade vissa delar av Gårdeby Skärkind som postadress.

När Pelle Vallin pensionerade sig 1965 upphörde Gårdebys sista lanthandel. Offentlig auktion ordnades och lagret såldes ut. Auktionen gick inte med någon väsentlig förtjänst. Pelle bodde kvar i Gårdebyhus, till sin död 1975.

Nerskrivet i Gårdeby 1988